

Europos ekonomikos ir socialinių reiklų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Sąjungos dalyvavimo kelių valstybių narių bendrai vykdomoje Viduržemio jūros regiono mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystėje (PRIMA)“

[COM(2016) 662 final - 2016/0325 (COD)]

(2017/C 125/12)

Pranešėjas **Emilio FATOVIC**

Konsultavimasis	Komisija, 2016 10 18, Taryba, 2016 11 9, Parlamentas, 2016 10 27
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 188 straipsnis
Atsakingas skyrius	REX
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 1 26
Plenarinė sesija Nr.	522
Balsavimo rezultatai	164/3/1
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK), atsižvelgdamas į daugelį ankstesnių savo nuomonių, remia dalyvavimą programoje PRIMA, kuria siekiama ieškoti bendrų novatoriškų sprendimų, kuriuos taikant aprūpinimo vandeniu ir maisto sistemos Viduržemio jūros regione taps saugesnės, veiksmingesnės, efektyvesnės ir tvaresnės tiek aplinkos, tiek ekonominiu požiūriu.

1.2. EESRK mano, kad dalyvavimas programoje PRIMA suteiktų pridėtinės vertės visai ES, nes padėtų kompleksiskai šalinti kai kurias galias priežastis, lemiančias Viduržemio jūros regione nestabilumą ir skatinančias masinę migraciją. Be to, kadangi programoje PRIMA numatyta sutartinė partnerystė ir dvišalis principas pakeičiamas bendru daugiašaliu principu, ateityje ji gali tapti svarbiu modeliu.

1.3. Komitetas mano, kad iš tiesų holistinis, daugiapakopis ir tarpsektorinis požiūris ir kartu konkretūs ir išmatuojami tvarumo, atsparumo, gyvenimo ir darbo kokybės, žmogaus teisių ir demokratijos tikslai yra būtinos sėkmingo programos PRIMA įgyvendinimo sąlygos.

1.4. EESRK pritaria pasiūlymui dalyvavimą programoje PRIMA grįsti SESV 185 straipsniu, siekiant užtikrinti kuo didesnę integraciją moksliniu, valdymo ir finansiniu lygmenimis, pirmą kartą valstybes nares ir trečiąsias šalis įtraukiant tuo pačiu lygmeniu. Visus šiuos aspektus įtraukus į platesnę *Viduržemio jūros makroregiono strategiją*, kurioje būtų atsižvelgta į visas kitas politikos sritis (Europos kaimynystės politiką (EKP)), šiame regione jau vykdomas iniciatyvas ir partnerystes (Viduržemio jūros sąjunga (VJS)), bus galima veiksmingiau spręsti su trečiosiomis šalimis bendras problemas laikantis *bendro vystymosi ir bendrų sprendimų principų*.

1.5. EESRK pritaria principui, kad programai PRIMA skirtas Sąjungos finansavimas turi prilygti susijusių šalių finansavimui ir, jei dalyvaujančios valstybės neprisideda prie programos PRIMA finansavimo arba vėluoja tai padaryti, Komisija gali proporcingai sumažinti ES finansavimo dalį.

1.6. Komitetas pritaria, kad būtų sukurtas už programos PRIMA valdymą ir stebėseną atsakingas vykdomasis organas PRIMA-IS. EESRK tikisi, kad šio organo valdymas bus atviras ir kad jis numatys įtraukius dalyvavimo programoje mechanizmus, ypač prisijungiant naujoms trečiosioms valstybėms arba valstybėms narėms. Be to, Komitetas tikisi, kad bus užtikrintas visų potencialiai suinteresuotųjų subjektų (regionų, vietos valdžios institucijų, universitetų ir organizuotos pilietinės visuomenės) dalyvavimas PRIMA-IS siekiant stiprinti valdymą ir padėti kartu nustatyti ir stebėti programos poveikį ekonomikai, užimtumui ir socialinei padėčiai.

1.7. Atsižvelgdamas į visų politikos sričių integravimo principą, EESRK rekomenduoja sujungti programą PRIMA su žiedinės ekonomikos dokumentų rinkiniu ir visomis su juo susijusiomis iniciatyvomis (pvz., žemės naudojimo ir trąšų).

1.8. Komitetas dar kartą pabrėžia, kad būtina skubiai parengti *dirvožemio pagrindų direktyvą*, kurioje būtų atsižvelgta į įvairių ES valstybių narių skirtumus siekiant užtikrinti, kad pagal programą PRIMA atliekamas inovacijų ir mokslinių tyrimų darbas būtų kuo tikslingesnis.

1.9. EESRK pabrėžia, kad, siekiant tvaraus vystymosi, vandens klausimas programoje turi būti sprendžiamas visapusiškai atsižvelgiant į aplinkos, ekonominius ir socialinius aspektus ir į visą vandens ciklą, įskaitant dirbtinius etapus. ES turi laikytis teisingesnio požiūrio į vandens gavybą išlaikydama pusiausvyrą tarp konkuruojančių ekonomikos ir energetikos sektorių reikalavimų ir būtinybės išsaugoti gėlo vandens ekosistemas ir pareigos užtikrinti vieną pagrindinių piliečių teisių.

1.10. EESRK mano, kad programa „Horizontas 2020“ yra tinkamiausia lėšų paskirstymo priemonė, taip pat pritaria sprendimui didžiąją dalį programoje PRIMA numatytos veiklos priskirti „visuomenės iššūkiams“. Ypač žemės ūkio ir maisto gamybos sektoriuose Komitetas rekomenduoja remti mokslinių tyrimų ir inovacijų projektus, kurie daro didelį socialinį poveikį ir yra ekonomiškai priimtini ir lengvai perkeliama ir kurie leidžia optimizuoti tradicines žinias ir taip užkirsti kelią protų nutekėjimui ir paskatinti ekonomikos augimą ir užimtumą, kaip numatyta Darnaus vystymosi tiksluose.

1.11. Jei vienas ar keletas projektų negali būti finansuojami nacionalinėmis lėšomis, nes išnaudoti nacionaliniai asignavimai, EESRK pritaria, kad tokiems projektams būtų skiriama PRIMA-IS. Šis finansavimas, kuris negali viršyti 20 proc. viso ES įnašo į programą PRIMA, užtikrins kad įgyvendinti projektai yra aukštos kokybės.

1.12. EESRK palankiai vertina programoje PRIMA nedalyvaujančių ES valstybių subjektų dalyvavimą tais atvejais, kai jie turi kompetencijų, kurių neturi programoje PRIMA dalyvaujančios šalys. Tokiomis aplinkybėmis jų „mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos“ finansavimo dalis negali būti didesnė nei 50 proc., o „inovacijų veiklai“ turėtų būti skiriama 35–50 proc. finansavimo. Tai sudarytų galimybę įgyvendinti plataus užmojo projektus vadovaujantis ES principais ir remti valstybes, norinčias dalyvauti programoje PRIMA ir į ją investuoti.

1.13. Komitetas, atsižvelgdamas į nemažus sunkumus greitai ir veiksmingai įvykdyti formalius programos reikalavimus, su kuriais susiduria daugelis programoje „Horizontas 2020“ jau dalyvaujančių trečiųjų šalių, ragina, kai tai įmanoma, šiuos reikalavimus supaprastinti ir aktyviai remti gebėjimų stiprinimo procesą.

2. Įžanga

2.1. Jungtinių Tautų duomenimis, Viduržemio jūros regione yra 180 mln. vandens stokojančių asmenų, o tai sudaro 50 proc. vandens nepriteklių patiriančių planetos gyventojų⁽¹⁾. Tai savo ruožtu daro labai neigiamą poveikį mitybai, sveikatai, bendruomenėms ir gyvenimo lygiui bei gerovei.

2.2. FAO ataskaitoje „Mediterra 2016“ nurodyta, kaip per pastaruosius metus dėl politinio nestabilumo, klimato kaitos ir spartaus gyventojų skaičiaus didėjimo ši problema dar labiau paastrėjo. Be to, prie šių veiksnių prisideda „trigubas švaistymas“, t. y. netinkamas gamtos išteklių naudojimas, maisto švaistymas ir lėtas tradicinių žinių nykimas⁽²⁾.

2.3. Vandens išteklių trūkumo ir įperkamo bei darnios maisto gamybos problemos yra vienos iš pagrindinių priežasčių, paskatinsius dabartinės migracijos į Europą bangą. Jei šių problemų priežastys nebus panaikintos ten, kur jos kilo, jų pasekmių nebus įmanoma pašalinti nei trumpuoju, nei ilguoju laikotarpiu.

⁽¹⁾ UNEP/MAP-Plan Bleu, *State of the Environment and Development in the Mediterranean*, Atėnai, 2009 m. Viduržemio jūros baseinas sudaro tik 3 proc. visos planetos vandens išteklių. Pasak Jungtinių Tautų, kiekvienam asmeniui, kad jis gyventų oriai, reikia ne mažiau kaip 1 700 m³ vandens per metus. Viduržemio jūros baseine gyvena 460 mln. žmonių, iš kurių 180 mln. laikomi stokojančiais vandens, nes vienam gyventojui per metus tenka mažiau nei 1 000 m³ vandens, ir iš jų 80 mln. šis kiekis neviršija 500 m³, o tai laikoma ypač dideliu vandens išteklių nepriteklumi.

⁽²⁾ CIEHAM/FAO. *2016 Mediterra. Zero Waste in the Mediterranean. Natural Resources, Food and Knowledge*, Paris, Presses de Sciences Po, 2016 m.

2.4. Viduržemio jūros regiono valstybių narių investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas apsirūpinimo vandeniu ir darnios maisto produktų gamybos srityje niekada neprilygo iššūkiams ir dažnai apsiribojo pavienio bendradarbiavimo formomis ir buvo reglamentuojamas dvišaliais valstybių narių susitarimais.

2.5. Viduržemio jūros regiono mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės (PRIMA) idėja kilo 2012 m. Barselonoje vykusioje Europos Sąjungos ir Viduržemio jūros regiono šalių mokslo, technologijų ir inovacijų konferencijoje. Tikslas – stiprinti Europos Sąjungos ir Viduržemio jūros regiono šalių bendradarbiavimą mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) srityje – tai dalis platesnio užmojo Sąjungos išorės politikos tikslų, susijusių su Pietų kaimynystės šalimis ⁽³⁾.

2.6. Po 2014 m. gruodžio 5 d. Konkurencingumo tarybos išvadų ir tų pačių metų gruodžio mėn. valstybių narių ir Viduržemio jūros baseino ES nepriklausančių valstybių pateikto oficialaus pasiūlymo ⁽⁴⁾ Europos Komisija parengė išsamų poveikio vertinimą ⁽⁵⁾ ir pasiūlymą dėl dalyvavimo (šioje nuomonėje nagrinėjamoje) programoje ⁽⁶⁾.

3. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1. Dalyvavimo programoje PRIMA teisinis pagrindas – Sutarties dėl ES veikimo (SESV) 185 straipsnis. Pagal šią priemonę, įgyvendindama daugiametę bendrąją programą, ES gali, susitarusi su atitinkamomis valstybėmis narėmis, dalyvauti kelių valstybių narių vykdomose mokslinių tyrimų ir plėtros programose, įskaitant dalyvavimą struktūrose, sukurtose toms programoms vykdyti.

3.2. Dešimties metų trukmės programą bendrai įgyvendins keturiolika šalių:

— 9 ES valstybės narės: Kipras, Prancūzija, Graikija, Italija, Liuksemburgas, Malta, Portugalija, Čekija ir Ispanija,

— 2 programos „Horizontas 2020“ asocijuotosios trečiosios šalys: Izraelis ir Tunisas,

— 3 programos „Horizontas 2020“ asocijuotomis šalimis nesančios trečiosios šalys: Egiptas, Libanas ir Marokas.

3.2.1. Programos „Horizontas 2020“ asocijuotomis šalimis nesančių trečiųjų šalių dalyvavimas priklausys nuo to, ar bus sudarytas tarptautinis susitarimas su ES siekiant išplėsti programos PRIMA teisinio režimo taikymą.

3.3. Programos strateginis tikslas – rasti bendrus inovatyvius sprendimus aprūpinimo vandeniu ir maisto sistemų srityje, kurių skubiai reikia Viduržemio jūros regionui. Šie sprendimai leis užtikrinti saugesnes, veiksmingesnes, efektyvesnes ir aplinkos bei ekonominiu požiūriu tvaresnes vandens prieigos ir apsirūpinimo maistu sistemas.

3.4. Programa PRIMA bus įtraukta į platesnę aukšto lygmens priemonių programą ir papildys kitas įvairias ne MTI Europos iniciatyvas. Tarp jų šios iniciatyvos:

— mokslo diplomatija,

— Europos kaimynystės politikos (EKP) peržiūra,

— darnaus vystymosi tikslai,

— migracija,

— Europos diplomatija klimato srityje po COP 21.

⁽³⁾ COM(2016) 385 *final*. Komisijos komunikatas dėl naujo partnerystės su trečiosiomis šalimis modelio sukūrimo pagal Europos migracijos darbotvarkę.

⁽⁴⁾ COM(2016) 662 *final*.

⁽⁵⁾ SWD(2016) 332 *final*.

⁽⁶⁾ Šį pasiūlymą pateikė 19 šalių.

3.5. Programoje PRIMA, atsižvelgiant į *Komisijos komunikatą dėl naujo partnerystės su trečiosiomis šalimis modelio sukūrimo pagal Europos migracijos darbotvarkę* ⁽⁷⁾, keliamas tikslas šalinti pamatinės migracijos srautų priežastis vykdant esamą visų sričių ES politiką ⁽⁸⁾ pasitelkiant sutartinės partnerystės mechanizmą.

3.6. Subsidiarumo požiūriu PRIMA yra jungtinė programa, kuri pagrįsta dalyvaujančių valstybių narių ir asocijuotųjų šalių, remiant ir dalyvaujant ES, įgyvendinamomis nacionalinėmis programomis bei vykdoma veikla ir yra iš jų sudaryta. Daugiadisciplinis ir daugiasektorinis požiūris ir didelės investicijos į išteklius turėtų sudaryti sąlygas vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu pasiekti techninius ir politinius tikslus, kurių iki šiol atskirai valstybėms narėms nepavyko pasiekti.

3.7. Proporcingumo požiūriu Sąjunga dalyvaus programoje PRIMA neviršydama SESV nustatytos kompetencijos ir tik sudarys palankesnes sąlygas dalyvaujančioms valstybėms įgyvendinti programos PRIMA tikslus ir jas remti, įskaitant finansškai. Dalyvaujančios valstybės turės dirbti išvien, kad atitinkamos nacionalinės programos ar veikla būtų geriau koordinuojamos, derinamos ir integruojamos, ir galiausiai parengti bendrą ilgalaikę strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę.

3.8. Sąjunga teiks finansinę paramą, kurios dydis bus suderintas su nacionalinėmis investicijomis ir neviršys 200 mln. EUR, įskaitant ELPA įnašą. Finansavimas bus skiriamas per bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Horizontas 2020“ ir apims septynis metinius darbo planus 2018–2024 m. laikotarpiu.

3.9. Didžiausias ES įnašas negali viršyti programoje dalyvaujančių valstybių įnašo. Be to, jei dalyvaujančios valstybės neprisideda arba prisideda iš dalies prie programos PRIMA finansavimo, Komisija gali proporcingai sumažinti ES skiriamą finansavimą.

3.10. Komisija nurodo, kad siekiant įgyvendinti dešimties metų programą būtina parengti išsamią strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę, kurią vykdo dalyvaujančios valstybės ir kuri įgyvendinama per konkrečią įgyvendinimo struktūrą, ir visapusiškai ją įgyvendinti skelbiant daugkartinius tarpvalstybinius kvietimus teikti paraiškas. ES įnašą visų pirma administruos programos PRIMA įgyvendinimo struktūra PRIMA-IS.

3.11. Komisija numato programos PRIMA metiniais darbo planais užtikrinti, kad veikla būtų nuosekli, koordinuojama ir ja būtų siekiama programos PRIMA einamųjų, konkrečių ir bendrųjų tikslų. Komisijai tvirtinti teikiamame metiniame darbo plane nurodoma:

— tarptautiniai kvietimai teikti pasiūlymus, kurie būtų finansuojami PRIMA-IS iš ES įnašo lėšų pagal programos „Horizontas 2020“ taisykles,

— veikla, kurią finansuoja tik dalyvaujančios valstybės ir į kurią atsižvelgiama nustatant Sąjungos įnašą atitinkančią santykinę dalį.

Prieš šią veiklą įtraukiant į metinį darbo planą ją vertins išorės ekspertų grupė.

3.12. PRIMA-IS metinėje ataskaitoje bus aptariamos abi veiksmų kryptys ir ja, kai tai būtina ir Komisijai priėmus sprendimą, bus galima atlikti pakeitimus ir koregavimus, įskaitant finansinius išipareigojimus. Be to, 2022 m. bus atliekamas programos PRIMA tarpinis vertinimas, o 2028 m. – galutinis vertinimas.

⁽⁷⁾ Žr. 3 išnašą.

⁽⁸⁾ Švietimo, mokslinių tyrimų, klimato kaitos, energetikos, aplinkos ir žemės ūkio politika.

4. Bendrosios pastabos

4.1. Kadangi:

- EESRK ne kartą pabrėžė, kad vanduo⁽⁹⁾ ir žemės ūkio ir maisto gamybos grandinės darnumas⁽¹⁰⁾ turi būti svarbiausi dabartinės ir ateities Europos politikos klausimai,
- Komitetas taip pat išpėjo, kad dabartinė vandens ir maisto krizė Viduržemio jūros regione⁽¹¹⁾ ir karas bei pagrindinių žmogaus teisių pažeidimas yra pagrindinės dabartinio migracijos antplūdžio į Europą priežastys,
- EESRK jau ne kartą pabrėžė, kad reikia stiprinti bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, ypač susijusiomis su Europos kaimynystės politika (EKP) ir Viduržemio jūros šalių sąjunga (VJS), siekiant veiksmingiau spręsti *bendrus uždavinius*⁽¹²⁾ remiantis *bendru vystymusi*⁽¹³⁾,
- Komitetas daug kartų rekomendavo imtis tvirtų ir ryžtingų veiksmų siekiant įveikti ir pašalinti politinę, ekonominę, socialinę ir humanitarinę krizę Viduržemio jūros regione sukėlusios krizės priežastis⁽¹⁴⁾.

EESRK palankiai vertintų, jei programa PRIMA būtų parengta laikantis tikrai holistinio⁽¹⁵⁾, daugiapakopio⁽¹⁶⁾ ir tarpsektorinio požiūrio⁽¹⁷⁾, nes tai yra būtinos sąlygos sėkmingai ją įgyvendinti, be kita ko, užtikrinant konkrečius ir įvertinamus tvarumo⁽¹⁸⁾, atsparumo, gyvenimo ir darbo kokybės, žmogaus teisių ir demokratijos standartus.

4.2. Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui, kurį remia nacionalinės vyriausybės, regionai, vietos valdžios institucijos, universitetai, organizuota pilietinė visuomenė ir visi suinteresuotieji subjektai⁽¹⁹⁾, programą PRIMA grįsti SESV 185 straipsniu siekiant užtikrinti kuo didesnę integraciją moksliniu, valdymo ir finansiniu lygmenimis ir įtraukti valstybes nares ir trečiąsias šalis.

4.3. Komitetas mano, kad programa PRIMA galėtų būti svarbi iniciatyva ir puikus pavyzdys, nes įgyvendinama kaip plati *Viduržemio jūros makroregiono strategija*⁽²⁰⁾ pranoktų dvišalius partnerystės susitarimus, kurie dėl lėšų trūkumo iki šiol neleido deramai spręsti kai kurių svarbių Viduržemio jūros regione kylančių problemų.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomones (OL C 44, 2013 2 15, p. 147 ir OL C 12, 2015 1 15, p. 33).

⁽¹⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę (OL C 303, 2016 8 19, p. 64).

⁽¹¹⁾ Žr. EESRK nuomonę (OL C 347, 2010 12 18, p. 41).

⁽¹²⁾ Žr. EESRK nuomonę (OL C 383, 2015 11 17, p. 91).

⁽¹³⁾ Rezoliucija dėl EESRK indėlio į Europos Komisijos 2017 m. darbo programą, 2016 m. 9.4 punktas: „EKP įvertinimas turėtų būti prioritetas. Plėtojant santykius su pietinėmis ir rytinėmis Viduržemio jūros regiono šalimis nevertėtų visą dėmesį sutelkti į gynybą remiantis saugumo aspektais arba pabėgėlių krize, bet veikia pradėti tikrą bendro lygių partnerių vystymosi politiką.“

⁽¹⁴⁾ 1.7 punktas: „EESRK palankiai vertina naujausią Komisijos pasiūlymą „spręsti pabėgėlių krizės išorės aspekto klausimą“ (...). Šiame naujausiame pasiūlyme pripažįstama, kad pagrindinės migracijos priežastys susijusios ne tik su vidaus reikalais ir saugumu, bet ir su kitomis politikos sritimis, pavyzdžiui, prekyba, vystymusi, užsienio politika ir integracija. Tai atitinka ES politikos tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo srityje nuoseklumo principą“ (OL C 71, 2016 2 24, p. 75).

⁽¹⁵⁾ Nuomonė dėl *Viduržemio jūros makroregioninės strategijos* (OL C 44, 2013 2 15, p. 1, 1.4 punktas).

⁽¹⁶⁾ Nuomonė dėl *Viduržemio jūros makroregioninės strategijos*: „EESRK mano, kad, nepaisant ypač nestabilios ir kol kas neaiškios padėties Viduržemio jūros regione, jau sudarytos visos sąlygos pradėti Komisijos, valstybių narių, Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių bendradarbiavime dalyvaujančių šalių, vietos ir regionų valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės dialogą keletu lygmenų siekiant sukurti naują dviejų dalių Viduržemio jūros regiono šalių makroregioninę strategiją, kuri patenkintų regiono poreikius ir sustiprintų šio regiono tarptautinį konkurencingumą“ (OL C 44, 2013 2 15, p. 1, 1.1 punktas).

⁽¹⁷⁾ EESRK nuomonė *Atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo skatinimo ir Europos kaimynystės politikos. Europos ir Viduržemio jūros regiono šalys* (OL C 376, 2011 12 22, p. 1, 1.3, 1.10 ir 1.11 punktai). EESRK nuomonė *ES energetikos politikos išorės dimensija* (OL C 264, 2016 7 20, p. 28, 1.1, 1.2.3 ir 1.3 punktai). EESRK nuomonė *Žuvų išteklių naudojimas Viduržemio jūroje* (OL C 43, 2012 2 15, p. 56).

⁽¹⁸⁾ EESRK nuomonė *Europos ir Viduržemio jūros regiono tikslai po 2015 m.* (OL C 383, 2015 11 17, p. 44).

⁽¹⁹⁾ Programos PRIMA poveikio vertinimas – suinteresuotųjų subjektų renginys. 2016 m. balandžio 17 d., Malta.

⁽²⁰⁾ EESRK nuomonė *Viduržemio jūros regiono sanglaudos plėtojimo strategija* (OL C 170, 2014 6 5, p. 1).

4.4. EESRK pritaria principui, kad programai PRIMA skirtas Sąjungos finansavimas turi prilygti susijusių šalių finansavimui ir, jei dalyvaujančios valstybės neprisideda prie programos PRIMA finansavimo arba vėluoja tai padaryti, Komisija gali proporcingai sumažinti ES finansavimo dalį.

4.5. Komitetas mano, kad PRIMA-IS yra būtinas ir labai svarbus programos PRIMA ir jai skirto ES finansavimo valdymo ir stebėsenos vykdomasis organas, todėl tikisi, kad valdymas bus atviras.

4.6. EESRK mano, kad programa „Horizontas 2020“ yra tinkamiausia lėšų paskirstymo priemonė, taip pat pritaria sprendimui laikyti didžiąją dalį programoje PRIMA numatytos veiklos „visuomenės iššūkiais“ atsižvelgiant į jų visuotinį ir tarpvalstybinį pobūdį⁽²¹⁾.

4.6.1. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad iki šiol daugelis programoje „Horizontas 2020“ dalyvaujančių trečiųjų šalių teigia susiduriančios su dideliais sunkumais greitai ir veiksmingai įvykdyti formalius programos reikalavimus. Todėl EESRK ragina, kai tai įmanoma, supaprastinti šiuos reikalavimus siekiant sudaryti palankesnes dalyvavimo sąlygas ir pagerinti rezultatus.

5. Konkrečios pastabos

5.1. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad šiame procese dalyvauja ne visos Viduržemio jūros valstybės. Iš esmės, bet kuri kita valstybė narė ar trečioji šalis turėtų galėti dalyvauti programoje PRIMA, su sąlyga, kad ji prisidės prie jos finansavimo. Tačiau EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad PRIMA-IS generalinė asamblėja, kurią sudaro nacionalinių vyriausybių atstovai, turės vieningai patvirtinti naujų trečiųjų šalių prisijungimą⁽²²⁾. Komitetas, atsižvelgdamas į politines ir socialines trečiųjų šalių kandidatų sąlygas, rekomenduoja ES laikytis įtraukiesnio požiūrio, vengti taikyti vieningą balsavimą, nes tai vienoms valstybėms narėms gali suteikti veto teisę kitų atžvilgiu. Jį reiktų pakeisti kvalifikuota balsų dauguma. Be to, rekomenduoja į programos įgyvendinimo veiklą įtraukti įvairius technologinės parengties lygius (TRL) siekiant apimti visus mokslinės veiklos etapus.

5.2. EESRK rekomenduoja užtikrinti iš tiesų horizontalią programos PRIMA sąsają su ES politika ir iniciatyvomis, kurios jau įgyvendinamos ar dar bus įgyvendinamos, siekiant kuo didesnio jos pačios poveikio. Komitetas atkreipia ypatingą dėmesį, kad šią programą būtina susieti su žiedinės ekonomikos dokumentų rinkiniu⁽²³⁾. Tai atliktų labai svarbų vaidmenį tausaus vandens naudojimo ir darnios žemės ūkio ir maisto gamybos (pvz., žemės naudojimas ir trąšos⁽²⁴⁾) srityse.

5.2.1. Komitetas mano, kad iniciatyva PRIMA dar kartą pabrėžiama, kad skubiai būtina parengti *dirvožemio pagrindų direktyvą*⁽²⁵⁾, kurioje būtų atsižvelgta į įvairių ES šalių skirtumus, nes tai itin svarbu norint kuo tiksliau nustatyti ir tikslingai sutelkti inovacijų ir mokslinių tyrimų veiklą.

5.3. Komitetas rekomenduoja laikytis daugiapakopio požiūrio, pagal kurį numatytas aktyvus organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas. Tai galėtų atlikti svarbų vaidmenį įgyvendinant ne tik konkrečius, bet bendresnius, t. y. demokratizacijos ir žmogaus teisių apsaugos stiprinimo daugelyje trečiųjų šalių tikslus ir užtikrinant jų sklaidą⁽²⁶⁾. Todėl Komitetas tikisi, kad bus užtikrintas tiesioginis organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas konsultacinio komiteto forma ir įskaitant PRIMA-IS struktūroje siekiant stiprinti valdymą ir padėti kartu nustatyti ir stebėti ekonominę ir socialinę programos poveikį⁽²⁷⁾.

5.4. Jei vienas ar keletas projektų negali būti finansuojami nacionalinėmis lėšomis per nacionalines finansavimo agentūras, nes išnaudoti nacionaliniai asignavimai, Komitetas siūlo tokius projektus finansuoti skiriant PRIMA-IS paramą. ES finansavimas negali viršyti 20 proc. viso ES įnašo ir, jei papildomų lėšų nepakaks, bus pasirinktas pagal eiliškumo tvarką kitas projektas. Ši priemonė bus labai svarbi siekiant išlaikyti aukštą įgyvendintų projektų kokybę.

⁽²¹⁾ EESRK nuomonė *JTI ir VPSP įgyvendinant programą „Horizontas 2020“* (OL C 34, 2017 2 2, p. 24).

⁽²²⁾ COM(2016) 662 final. 12 straipsnio 2 dalis.

⁽²³⁾ EESRK nuomonė *Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinys* (OL C 264, 2016 7 20, p. 98).

⁽²⁴⁾ EESRK nuomonė *Žiedinė ekonomika. Trąšos* (OL C 389, 2016 10 21, p. 80).

⁽²⁵⁾ EESRK nuomonė *Dirvožemio apsaugos teminė strategija* (OL C 168, 2007 7 20, p. 29). EESRK nuomonė *Žiedinė ekonomika. Trąšos* (OL C 389, 2016 10 21, p. 80, 1.4 ir 3.6 punktai).

⁽²⁶⁾ EESRK nuomonė *Pilietinė visuomenė EUROMED regione* (OL C 376, 2011 12 22, p. 32).

⁽²⁷⁾ EESRK nuomonė *Makroregioninių strategijų valdymas* (OL C 12, 2015 1 15, p. 64).

5.5. EESRK palankiai vertina tai, kad programoje PRIMA nedalyvaujančių ES valstybių subjektai gali būti laikomi atitinkančiais finansavimo reikalavimus tais atvejais, kai jų turimos kompetencijos neturi programoje PRIMA jau dalyvaujančios šalys. Tokiomis aplinkybėmis jų „mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos“ finansavimo dalis neturėtų būti didesnė nei 50 proc. finansuoti tinkamų sąnaudų, t. y. jų finansavimas „inovacijų veiklai“ turi sudaryti 35–50 proc. finansuoti tinkamų sąnaudų. Tai leis išlaikyti aukštą ES principus atitinkantį įgyvendintų projektų lygį ir kartu paremti valstybes, norinčias dalyvauti programoje PRIMA ir ją finansuoti.

5.6. EESRK dar kartą pabrėžia, kad siekiant darnaus vystymosi vandens klausimą būtina spręsti visapusiškai atsižvelgiant į aplinkos, ekonominius ir socialinius aspektus ir atsižvelgiant į visą vandens ciklą, įskaitant dirbtinius etapus, kurie tapo galimi dėl naujų technologijų. ES turi laikytis teisingesnio požiūrio į vandens gavybą išlaikydama pusiausvyrą tarp konkuruojančių ekonomikos ir energetikos sektorių reikalavimų ir būtinybės išsaugoti gėlo vandens ekosistemas ir pareigos užtikrinti vieną pagrindinių piliečių teisių⁽²⁸⁾.

5.7. EESRK pabrėžia, kad vieną didžiausių problemų Viduržemio jūros regione, ypač Afrikos pakrantėje, lemia su protų nutekėjimu (ypač jaunų žmonių) susijęs tradicinių tvaraus ūkininkavimo metodų praradimas. Komitetas rekomenduoja atliekant didelės pridėtinės vertės studijas ir mokslinius tyrimus pagal programą „Horizontas 2020“ nustatyti didelį socialinį poveikį turinčius procesus, kuriems būdingas ekonominis prieinamumas ir kurie lengvai perduodami, siekiant tokias žinias panaudoti ir skatinti ekonomikos augimą bei užimtumą.

Bruselis, 2017 m. sausio 26 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽²⁸⁾ EESRK nuomonė *Vandens politikos integravimas į kitas ES politikos sritis* (OL C 248, 2011 8 25, p. 43, 1.13 punktą).